

Eb ura...? Szalay Károly:
Egy boldog életű
törpetacskó emlékiratai
Kairosz Kiadó, 2007.

Először is, legfontosabb (volna) az empátia. Érdekes módon azonban, míg egyeseknél ez a legtermészetesebb dolgok egyike, mások értetlenül állnak előtte: mi az, és hogyan működik egyáltalán? Megdöbbenő, hogy ennek hiányában az ember mennyire el lehet különülve-különítve a világtól. Mennyire önmagába zárulhat. Lehet bármily okos, tudhat annyi mindent – és mégsem ért semmit. Minthogy nem érzi, nem élheti át a világ emocionális lüktetésének fantasztikus összetettségét. Mit ér a steril tudás, ha érzéketlenség-gel párosul?

E bevezetés az „egyszerű” kis kutyaregény bemutatása elé azért kellett, mert pontosan erre épül az elbeszélés. Szalay Károly több műfajban alkotott jelentőset; Karinthy Frigyesről és Karinthy Ferencről írott monográfiái, a komikumról és szatíráról írt tanulmányai, korszakmonográfiái, így *A magyar szatíra száz éve*, *Humor és szatíra Mikszáth korában*, *Karikatúra és groteszk a magyar középkorban*, valamint filmtörténeti művei, *A geg nyomában*, *A filmkomikum anatómiája* és történelmi-társadalmi regényei, a *Szerelmes éveink*, *Párhuzamos viszonyok*, *Bikakolostor* bizonyítják, át tudja élni távoli társadalmak, különböző emberek mindennapjait. Fajsúlyos művei után akár komolytalannak tűnhetne legújabb kötete; csak hogy nem az. Beleéli magát egy kutya – általa elképzelt – személyiségébe, átadva magát a lehetőségnek, hogy annak a másiknak (s általában *egy másiknak*) a szemszögéből kísérelje meg nézni a világot. Nem gondolhatjuk komolyan, hogy ember és ember között könnyebb, egyértelműbb volna a kommunikáció, mint az emberen kívüli világ képviselőivel. Egymás megértésének szempontjából nincs nagy különbség az élők között, s ezen nem segít az emberiség „közös” nyelve sem.

A kutya családfájának, küllemének pontos leírása után kibontakozik a tucattól az egyed, az egyedből az egyéniség. Hogyan lesz a merev hivatalossággal az Újpest City Anita nevet viselő „valakiből” Maci, majd Mancsi. Akiről ugyan elképzelhető, hogy ellenvéleményt jelentene be, ha tehetné, talán mást mondana, mint amit gazdája a „szájába” ad, egy dolog azonban biztosra vehető: teljesebbé tették egymás életét, együtt osztoznak a többé-kevésbé mindenkinek kijutó viszontagságokban, együtt élik át, ami valamennyi lény sorsában közös. Az egyetemes igazság-

talanságot és kiszolgáltatottságot, ami talán valamennyi élőlényt megérint, de amit legalábbis minden értelmesebb közülük fel(és el)ismer. Mégsem találkozunk a kötetben az érzélgősségnek akárcsak megközelítésével sem; az író ezt a csapdát ügyesen kikerüli azzal, hogy biztos kézzel tartja egyensúlyban az érzelmi-értelmi szférát.

Miért lepődnénk meg, hogy a kutyus véleménye az emberekről – emberszabású: „Észrevettem, hogy a kétlábúak sémákban gondolkodnak, és közhelyekben fejezik ki magukat.” De hatásosan tenni ellene még akkor is nehezen vagyunk képesek, ha – igen ritkán – ráeszmélünk és tudatosan igyekszünk elkerülni. Vagy: „A kétlábú gondolkodás legfőbb hibája a megfontolatlan általánosítás.” Igen, ezt is tudjuk. És mégis... Mancsi természetesen nincs kibékülve a vele együtt élő macska egyes tulajdonságaival sem, de ez a kritika éppúgy nem gátolja a (viszonylagos) békés együttélést, ahogy az emberekhez fűződő kapcsolatában sem zavarja. S miután Mancsi élete végéhez ér, a tizenöt együtt töltött év után már Cömi cica emlékezését olvashatjuk a könyv utolsó lapjain. De szerephez jutnak egerek is; furcsa módon számomra a kötet legmegrendítőbb lapjai hozzájuk kapcsolódnak. Az egészséges igazságérzettel bíró ember alapvető erkölcsi normája számára felháborítóan megmagyarázhatatlanul és elfogadhatatlanul értesülhetünk egy kisegér hosszadalmas haláltusájáról Mancsi tolmácsolásában. E mindennapi „mellékes” epizódból a legtöbb ember számára észrevétlen, szóra sem érdemes tucatügyből a remek leírás révén elementáris hatású, felzaklató és messzire mutató figyelmeztetés válik.

Persze korántsem kizárólag magasröptű elmélkedésekkel találkozhatunk; Mancsi olykor úgy pletykálgat az emberekről, ahogyan ők szoktak egymásról s a világ dolgairól. Az író-gazdi a kutya látásmódján keresztül sem idealizálja saját szerepét; nem titkolja vehemens természetét, nem szépíti szangvinikus megnyilvánulásait. Az emberek és állatok által egyaránt átélt betegségek, szerelmek, kalandok, megpróbáltatások, a közös élet kis és nagy eseményei végül emlékekké válva csendes számvetéssé szelídülnek. „Hosszú életem tapasztalata szerint önmagukban a dolgok nem jók vagy rosszak. A körülmények teszik azzá őket... Ha életem alkonyán, most, amidőn visszaemlékezéseimet írom, azt kérdeznék meg valaki, mi tett boldoggá, azt válaszolnám, az, hogy rajongva szerethettem gazdáimat. Vagyis boldogságom forrása önmagamban keresendő.”

Wutka Tamás